

2 ३८३५ लाभार्थिः १४.१४ कोटिरुप्यकाणि
वितरितानि हिमाचलप्रदेश-भवनं एवं
सन्निर्माणश्रमिककल्याणमण्डलस्य सभायां
अध्यक्षेण प्रकटीकृतम्

3 चालदा महासुमहाराजः - ६ दिवसानां १४
होराणां यात्रायाः अनन्तरं पश्मीग्रामस्य मन्दिरं
प्राप्तः देवः, यत्र भक्ताः आराधितं प्रतीक्षन्ते स्म

5 शिवावतारः भगवान्
श्रीमद् आदिशंकराचार्यः

सुभाषितम्

एक वृक्षसमारूढा,
नानावर्णा विहंगमाः।
प्रातर्दश दिशो यान्ति,
का तत्र परिदेवना।।

अर्थात्- एक ही वृक्ष पर रात्रि में
बैठे हुए विभिन्न रंगों के पक्षी
प्रातः काल उड़कर दशों दिशाओं
में उड़ जाते हैं तो इस पर किसी
प्रकार की चिन्ता क्यों हो?

हिमसंस्कृतवार्ता:

हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य
एकवर्षस्य सदस्यता

१०० ₹

One year subscription to the daily
Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message
saying hello on the number below.

7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते,
राजनैतिक-सांस्कृतिकविचारणाञ्च
कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्

जसवंत कोटला तहसीलपरिसरस्य समुखे

कांसा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.

पत्रव्यवहारसङ्केतः-१७७१११

सङ्केतः- प्रबन्धानिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

सधन-कुञ्जटिका कारणात्
दिल्ली-विमानस्थानके सम्प्रति
कैट-तृतीय-स्थित्यां विमानानां
परिचालनं प्रचलति

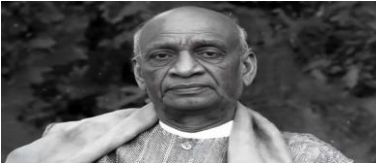
हिमसंस्कृतवार्ता - सधन-
कुञ्जटिका-कारणात् दिल्ली-
विमानस्थानके सम्प्रति कैट-तृतीय-
स्थित्यां विमानानां परिचालनं प्रचलति।
दिल्ली-विमानस्थानकेन एकस्मिन्
सञ्चेतनायां सूचितं यत् अनेन कारणेन
विमानयानानां विलम्बः, निरस्तीकरणं
च भविष्यति अर्हति। तेन आश्वासितं यत्
तेषां दलानि सुगमयात्रां सुनिश्चेतुं
यात्रिणां सक्रियतया साहाय्यं कुर्वन्तः
सन्ति। कैट-तृतीयं इति एका
नौपरिवहन-व्यवस्था अस्ति यया सधन
निहारे, प्रतिकूल-ऋतौ यदा दृश्यता-
न्यूना भवति तदा विमानानाम्
अवतरणे साहाय्यं भवति।

विदेशमन्त्रिणा डा. एस. जयशङ्करेण
आस्ट्रेलिया-देशस्य विदेशमन्त्रिणा
पेनी वॉङ्ग इत्यनेन सह
दूरभाषमाध्यमेन वार्ता कृता

हिमसंस्कृतवार्ता - विदेशमन्त्रिणा डा. एस.
जयशङ्करेण आस्ट्रेलिया-देशस्य विदेशमन्त्रिणा
पेनी वॉङ्ग इत्यनेन सह दूरभाषमाध्यमेन वार्ता
कृता। सोमाजिकान्तर्जालीये पटले लिखिते
सन्देशे विदेशमन्त्री अवदत् यत् वार्तालापस्य
समये, सः बोण्डी-समुद्रतटस्य
आतङ्क्याक्रमणस्य विषये गभीरं शोकं
प्रकटितवान्, पूर्णं समर्थनं च प्रदत्तवान्।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी, उपराष्ट्रपतिः
सी पी राधाकृष्णन्, गृहमन्त्री
अमितशाहः च लौहपुरुषस्य सरदार-
वल्लभ-भाई-पटेलस्य पञ्चसप्ततितमे
पुण्यतिथ्यावासे श्रद्धाञ्जलिम् अयच्छन्

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी
लौहपुरुषस्य सरदार-वल्लभ-भाई-पटेलस्य
पञ्चसप्ततितमे पुण्यतिथ्यावासे श्रद्धाञ्जलिम्
अर्पितवान्। एकस्मिन् सामाजिक-
अन्तरजालीये सन्देशे श्रीमोदी अवदत् यत्,
सरदार पटलेन देशं एकस्मिन् सूत्रे आनेतुं
स्वस्य जीवनं समर्पितम्। सः अवदत् यत्
अविभक्तस्य सशक्तस्य च भारतवर्षस्य निर्माणे
तस्य योगदानं राष्ट्रे सर्वदा स्मरिष्यति।

सरदार-वल्लभ-भाई-पटेलः राज्यानां
एकीकरणाय, अखिलभारतीयसेवानां
स्थापनायै च महत्त्वपूर्णं
भूमिकां निरवहत् - उपराष्ट्रपतिः

सामाजिक-पटलीये सन्देशे उपराष्ट्रपतिः
अवदत् यत्, सरदार-वल्लभ-भाई-पटेलः
राज्यानां एकीकरणाय, अखिलभारतीयसेवानां
स्थापनायै च महत्त्वपूर्णं भूमिकां निरवहत्,
यया राष्ट्रस्य ऐक्यं प्रशासनिकं च संरचनाः
सुदृढाभवत्।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी जॉर्डन, इथियोपिया,
ओमान देशानां यात्राः समारम्भवान्

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री
नरेन्द्रमोदी जॉर्डन, इथियोपिया, ओमान
देशानां यात्राः समारम्भवान्। यात्रायाः
प्रथमे चरणे श्रीमोदी राज्ञः अब्दुल्ला
द्वितीयस्य इब्न्-अल-हुसैनस्य
आमन्त्रणे जॉर्डन-देशं सम्प्राप्तवान्।
स्वकीये प्रस्थान-वक्तव्ये प्रधानमन्त्रिणा
उक्तं यत् सः राजा अब्दुल्ला, जॉर्डन-
देशस्य प्रधानमन्त्रिणा जाफर हसन
इत्यनेन सह च इत्यनेन च सह विस्तृतं
चर्चां करिष्यति। श्रीमोदी अम्मान-नगरे
जीवन्त-भारतीय समुदायैः सह मेलनं
करिष्यति, ये भारत- जॉर्डन सम्बन्धेषु

महत्त्वपूर्ण योगदानं दत्तवन्तः।
श्रीमोदिनः यात्रा द्वयोः देशयोः मध्ये
कूटनीतिकसम्बन्धानां स्थापनायाः
पञ्चसप्तति वर्षाणां पूर्ववासरे भवति।
अम्मान नगरात् प्रधानमन्त्री श्वः
इथियोपिया-देशस्य राजधान्यां आदीस
अबाबा नगरे गमिष्यति। सः आदीस
अबाबा नगरे इथियोपिया देशस्य
प्रधानमन्त्रिणा डा. अबी अहमद अली
इत्यनेन सह चर्चां करिष्यति। श्रीमोदी
भारतीय प्रवासिभिः सह मिलिष्यति तथा
च संसदः संयुक्तसम्मेलनम् अपि
सम्बोधयिष्यति। यात्रायाः अन्तिमे चरणे
श्रीमोदी बुधवासरे ओमान-देशस्य
मस्कट-नगरं प्राप्स्यति। एषा यात्रा
भारत-ओमान-देशयोः राजनैतिक-
सम्बन्धस्य स्थापनायाः सप्तति वर्षाणां
प्रतीकः भविष्यति। मस्कट-नगरे
श्रीमोदी ओमान-देशस्य सुल्तानेन सह
चर्चां करिष्यति तथा च ओमान देशे
भारतीयप्रवासिनां समागमम् अपि
सम्बोधयिष्यति

भारतीय-स्वचैश-दलेन पञ्चविंशत्यधिक द्विसहस्रतम
वर्षस्य एस. डी. ए. टी. स्वचैश विश्वचषकस्पर्धायां
प्रथमां विश्वचषक-उपाधिं विजित्य इतिहासं विरचितम्

हिमसंस्कृतवार्ता - राष्ट्रपतिः
द्रौपदीमुर्मूः, प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी,
केन्द्रीय गृहमंत्री अमित शाहः

च भारतीय-स्वचैश-दलं वर्धापितवान्,
दलेन पञ्चविंशत्यधिक द्विसहस्रतम
वर्षस्य एस. डी. ए. टी. स्वचैश
विश्वचषक स्पर्धायां प्रथमं विश्वचषक
उपाधिं विजित्य ऐतिहासं विरचितम्।
सामाजिक-पटले श्रीमोदी, जोशना
चित्रप्पा, अभय सिङ्ग, वेलवन सेन्थिल
कुमार, अनाहत सिङ्ग इत्येतेषां उत्कृष्ट-
प्रदर्शनस्य प्रशंसाम् अकरोत्, तेषां
समर्पणम्, अनुशासनं, दृढनिश्चयं च
राष्ट्र गौरवान्वितं करोति।

आस्ट्रेलिया-देशे गोलिकाप्रहारकाण्डे सम्मिलितौ जनौ
मूलतः पाकिस्तान-देशस्य लाहौर-नगरस्य पिता-पुत्रौ स्तः

हिमसंस्कृतवार्ता - आस्ट्रेलिया-देशे
न्यू-साउथ-वेल्स-नगरस्य
आरक्ष्यानुसारं सिडनी-बोण्डी-
समुद्रतटस्य गोलिकाप्रहारकाण्डे
सम्मिलितौ जनौ मूलतः पाकिस्तान-

देशस्य लाहौर-नगरस्य पिता-पुत्रौ
स्तः। एकः, पञ्चाशत् वर्षीयः साजिद
अकरम, आक्रमणकाले आरक्षकैः
मारितः, तस्य चतुर्विंशति वर्षीयः पुत्रः
नवीद अकरमः इत्येषः व्रणितः अस्ति,
सम्प्रति चिकित्सालये उपचाराधीनः
अस्ति। अस्मिन् आक्रमणे षोडश जनाः
मृताः।

३८३५ लाभार्थिभ्यः १४.१७ कोटिरूप्यकाणि वितरितानि

हिमाचलप्रदेश-भवनं एवं सन्निर्माणश्रमिककल्याणमण्डलस्य सभायां अध्यक्षेण प्रकटीकृतम्

भवनसन्निर्माणश्रमिककल्याणमण्डलस्य अध्यक्षः नरदेवसिंहकंवरः मण्डलस्य ५३ तमस्य निदेशकमण्डलस्य सभायाः अध्यक्षतां कृतवान् । अस्मिन् अवसरे वदन् कंवरः अवदत् यत् मण्डलेन अद्यावधि ३,८३५ लाभार्थिभ्यः ₹१४.१७ कोटिरूप्यकाणां सहायता वितरिता, येषु ₹९.२८ कोटिरूप्यकाणि शिक्षासहायतायोजनार्थः आवंटितानि सन्ति। सभायां निदेशकमण्डलेन मण्डीमण्डलस्य

बलद्वाद्यायां (भाम्बला) नूतनस्य उपकार्यालयस्य स्थापनायाः अनुमोदनं कृतम्। २०२४-२५ वित्तवर्षस्य वार्षिकलेखानां अनुमोदनं कृतम्, लम्बितदेयकानां स्पष्टीकरणार्थं च चर्चा कृता । श्रमिकदेयप्रपत्राणां, ई-केवाईसी च शीघ्रं कर्तुं बोर्डं निर्देशितवान्। श्रमिकाणां समये लाभं सुनिश्चित्य लम्बितदेयकानां निराकरणं शीघ्रं कर्तुं च सम्बन्धिताधिकारिभ्यः निर्देशं दत्तवान्। अध्यक्षः सभायां उपस्थितानां सर्वेषां सदस्यानां उपयोगी परामर्शानां सहकार्यस्य च धन्यवादं कृतवान्। नरदेवसिंहकंवरः अवदत् यत् राज्ये सर्वत्र निर्माणकर्मचारिणां कल्याणं, सामाजिकसुरक्षा, उत्थानं च प्रति बोर्डस्य दृढप्रतिबद्धतायाः कारणात् अधुना सकारात्मकपरिणामाः दृश्यन्ते, पात्रलाभार्थिनः विविधयोजनानां पूर्णलाभान् प्राप्नुवन्ति। सभायां मण्डलस्य अराजकीयः सदस्यः रविन्द्रसिंहहरिः, भूपेन्द्रसिंहः, जेसीचौहानः प्रदीपकुमारः एवं विशेषसचिवः (वित्तं) विजयवर्धनः, सचिव सह सीईओ राजीवकुमारः एवं अतिरिक्तसचिवः (विधिः) आर.एस. तोमरः अपि उपस्थिता अभवन्।

लोकतन्त्रे असहमत्याः अधिकारः अस्ति, न तु अवाच्यकथनस्य अपमानस्य च- जयरामठाकुरः

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला। दिल्लीनगरे काङ्ग्रेससभायां प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः विरुद्धं आपत्तिजनकं अशोभनीयं च घोषान् कर्तुं पूर्वमुख्यमन्त्री विपक्षनेता च जयरामठाकुरः निन्दितवान्। सः अवदत् यत् एतत् काङ्ग्रेसस्य राजनैतिकनिराशायाः, कुण्ठायाः, वैचारिकमानकानां क्षीणतायाः च स्पष्टं प्रमाणम् अस्ति। प्रधानमन्त्रिणः विरुद्धं पुनः पुनः आक्षेपार्हाः टिप्पण्याः काङ्ग्रेसनेतृणां मानसिकं विफलतायाः जनसामान्येन अस्वीकरणस्य तेषां कुण्ठां च प्रतिबिम्बयन्ति। अत एव काङ्ग्रेसकार्यकर्तारः, पदाधिकारिणः, शीर्षनेतारः च नरेन्द्रमोदिनं प्रधानमन्त्रिणं च निर्वाचयन्तः जनानां अपमानं बहुवारं कुर्वन्ति। सोमवासरे प्रसारिते वक्तव्ये जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् यथा यथा देशस्य जनाः काङ्ग्रेसस्य अस्वीकरणं कुर्वन्ति

तथा तस्य नैतिकराजनैतिकमानकयोः निरन्तरं क्षयः भवति। जनहितस्य विषयेषु, नीतयः, विषयेषु च चर्चा कर्तुं असमर्थः काङ्ग्रेसः अधुना अपशब्दानां, अभद्रघोषाणां च राजनीतिं आश्रितवती अस्ति। सः अवदत् यत् बिहारनिर्वाचनं तस्य स्पष्टं उदाहरणम् अस्ति। बिहारे अपि काङ्ग्रेस-पक्षः तस्य नेतारश्च प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः विरुद्धं अपमानजनकभाषां प्रयुक्तवन्तः, यस्य परिणामेण जनसमूहेन काङ्ग्रेसपक्षस्य पूर्णतया अस्वीकारः कृतः, तस्य ऐतिहासिकदुर्दशा च सर्वेषां कृते स्पष्टा अस्ति।

जयरामठाकुरः अवदत् यत् काङ्ग्रेसपक्षः अवगन्तुं अर्हति यत् प्रधानमन्त्रिणः अपमानं कृत्वा अपि सः स्वस्य पराजितानां, अस्वीकृतानां च नेतृणाम् चाटुकारिताम् अकरोत् तथापि सः जनानां विश्वासं प्राप्तुं न शक्नोति। यथा बिहारे काङ्ग्रेसपक्षस्य राजनैतिकविनाशः अभवत्, तथैव भविष्ये देशे सर्वत्र अपि तथैव भाग्यं प्राप्स्यति। देशवासिनां प्रत्याख्यायं कृत्वा काङ्ग्रेसपक्षस्य अराजकतायाः, भ्रष्टतायाः च एतत् अत्यन्तं स्तरं कदापि न क्षमिष्यति। ये जनाः प्रधानमन्त्रिणः विरुद्धं एतादृशानि अनादरपूर्णानि असंस्कृतानि च वचनानि वदन्ति तेभ्यः देशः पाठं पाठयति एव।

अनेकेषु प्रतिकूल परिस्थितिषु सत्सु अपि, सरदार पटेलः विखण्डितं स्वतन्त्रं भारतं सुदृढं राष्ट्रं कृतवान् - अमितशाहः

गृहमन्त्री अमितशाहः सरदार-वल्लभ-भाई-पटेलस्य पुण्यतिथ्यावसरे श्रद्धाञ्जलिम् समर्पितवान्। सामाजिकान्तर्जालीये सन्देशे गृहमन्त्री अवदत् यत्, अनेकेषु प्रतिकूल परिस्थितिषु सत्सु अपि, सरदार पटेलः विखण्डितं स्वतन्त्रं भारतं सुदृढं राष्ट्रं कृतवान्। श्रीशाहः अवदत् यत् देशस्य प्रथमस्य गृहमन्त्रीरूपेण सरदारपटेलः भारतमातुः सुरक्षां, आन्तरिकस्थिरतां, शान्तिं च सुनिश्चेतुं स्वस्य जीवनं समर्पितवान्। मन्त्रिणा उक्तं यत् सरदार-पटेलः सहकार-आन्दोलनस्य पुनरुत्थानं कृत्वा महिलानां कृषकाणां च आत्मनिर्भरतायाः माध्यमेन आत्मनिर्भरभारतस्य आधारं स्थापितवान्।

विदेशमन्त्री डा. एस. जयशङ्करः आबू धाबी-नगरे षोडशतमस्य संयुक्त-आयोगस्य, पञ्चमं सामरिक संवादस्य च सह-अध्यक्षतां करिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता - विदेशमन्त्री डा. एस. जयशङ्करः यू. ए. ई. देशस्य उपप्रधानमन्त्रिणा तथा विदेश-मन्त्रिणा शेख अब्दुल्ला बिन जायद अल नहान इत्यनेन सह आबू धाबी-नगरे षोडशतमस्य संयुक्त आयोगस्य, पञ्चमं सामरिक संवादस्य च सह-अध्यक्षतां करिष्यति। तदनन्तरं डा. जयशङ्करः इस्राइल-देशं गमिष्यति, इस्राइल-देशस्य स्वीयेन समकक्षेन गिदोन सार इत्यनेन सह द्वैपाक्षिकं विमर्शं च करिष्यति।

लोकसभायां विकसितभारतशिक्षा अधिष्ठाविधेयकं, 2025 इति प्रस्तावितम्

लोकसभायां विकसितभारतशिक्षा अधिष्ठाविधेयकं, 2025 इति प्रस्तावितम्। अस्य अग्रे अन्वेषणार्थं संयुक्तसंसदीयसमित्याः (जेपीसी) प्रेषणं कृतम् अस्ति। द्वितीयं स्थगनं कृत्वा अपराह्णे २ वादने यदा लोकसभायाः पुनः कार्यप्रक्रिया आरम्भा तदा केन्द्रीयशिक्षामन्त्री धर्मेन्द्रप्रधानेन विधेयकं प्रस्तावितम्, परन्तु विपक्षदलैः विधेयकस्य प्रवर्तनस्य विरोधः कृतः।

संसदीयकार्याणां मन्त्री किरैन् रिजिजु इत्यनेन उक्तं यत् व्यापारपरामर्शसमित्याः सत्रे अनेके संसदाः विधेयकस्य विषये व्यापकविमर्शस्य आग्रहं कृतवन्तः। सः अवदत् यत् सर्वकारेण विधेयकं व्यापकविमर्शार्थं जेपीसी-समित्याः समीपं प्रेषयितुं प्रस्तावः कृतः। रिजिजुमहोदयः

सभापतिं समितिं निर्मातुं सदस्यान् नियुक्तुं अनुरोधं कृतवान्। विकासभारतशिक्षाप्रतिस्थानविधेयकस्य उद्देश्यं विश्वविद्यालयानाम् अन्येषां च उच्चशिक्षणसंस्थानां शिक्षणं, शिक्षणं, अनुसन्धानं, नवीनता च उत्कृष्टतां प्राप्तुं सशक्तं कर्तुं वर्तते। विधेयकेन विकसितभारतशिक्षाप्रतिष्ठानस्य स्थापनायाः अपि च विकासभारतशिक्षागुणवत्तापरिषदः, विकासभारतशिक्षामानकपरिषदः च त्रयः परिषदाः स्थापनस्य व्यवस्था अस्ति विधेयकेन विश्वविद्यालय-अनुदानआयोग अधिनियमः, १९५६, अखिलभारतीय तकनीकीशिक्षापरिषदः अधिनियमः, १९८७, राष्ट्रियशिक्षकशिक्षापरिषदः अधिनियमः, १९९३ च निरसनस्य अपि प्रावधानम् अस्ति

चालदा महासुमहाराजः - ६ दिवसानां १४ होराणां यात्रायाः अनन्तरं पश्मीग्रामस्य मन्दिरं प्राप्तः देवः, यत्र भक्ताः आरात्रिं प्रतीक्षन्ते स्म

हिमसंस्कृतवार्ताः - सिरमौरः।

हिमाचलप्रदेशस्य सिरमौरमण्डलस्य गिरिपारस्य संक्रान्तेः अवसरे पश्मीग्रामे मन्दिरे छत्रधारी श्री चालदा महासुमहाराजस्य औपचारिकरूपेण स्थापना कृता। उत्तराखण्डस्य दसऊग्रामाद् सप्तदिनानां कठिनां तपपूर्णां च यात्रां पूर्णां कृत्वा छत्रधारी चालदा महासुमहाराजः पश्मीग्रामं प्राप्तः। रात्रौ प्रायः ११ वादने सहस्रशः भक्तैः साकं चालदा महासुमहाराजः शिलाई द्विवादने च पश्मीग्रामं प्राप्तः। पारम्परिकैः धार्मिकैः अनुष्ठानैः वैदिकमन्त्रोच्चारणेन च प्रातः चतुर्वादने ब्रह्ममुहूर्ते चालदा महासुमहाराजः मन्दिरे विराजितः। यत्र महाराजस्य श्रद्धया ससम्मानेन च स्वागतं विहितम्।

शिविकायाः ग्रामे आगमनसमये

भक्तानां नेत्राणि अश्रुपूरितानि अभवन्

महाराजस्य छत्रं, शिविकां च दृष्ट्वा बहूनां भक्तानां

नेत्राणि प्रवहन्ति स्म। महाराजस्य पवित्रा शिविका यदा पश्मीग्रामस्य सीमां प्राप्ता तदा वातावरणे अद्भुतम् आध्यात्मिकं स्पन्दनं अनुभूयते स्म। मन्दिरपरिसरं प्रविश्य "जयमहासुमहाराजः" इति इति गगनभेदिनः घोषाः प्रतिध्वनिताः।

षड्दिवसेषु १४ होरासु च देवयात्रा सम्पन्ना

उत्तराखण्डस्य दसऊ ग्रामात् ८ दिसम्बर दिनाङ्के अपराह्णे २ वादने प्रस्थाय छत्रधारी श्री चालदा महासुमहाराजः १५ दिसम्बरस्य प्रातःकाले पश्मीग्रामं प्राप्तवान्। प्रायः ६ दिवसाः १४ होराणाम् अस्यां देवयात्रायां प्रायः ७० किलोमीटरयात्रा जाता।

प्रतिहोरा ०.४४

किलोमीटरमध्यमानगतिः

यात्रायाः समये विधि-विधानयोः, बागड़ी-

पारम्परिकानुष्ठानानां च कारणात् यात्राकाले देवस्य मध्यमानगतिः प्रायः ०.४४ किलोमीटर प्रतिहोरा आसीत्, यदा तु प्रतिदिनं १०-११ किलोमीटर यावत् मध्यमानमार्गः भक्त्या, संयमेन च आच्छादितम् आसीत् लोकश्रद्धायाः, परम्परायाः, धैर्यस्य च जीवन्तं उदाहरणरूपेण एषा यात्रा इतिहासे प्रविष्टा अस्ति।

मन्दिरे त्रिदिनपूर्व पूजा-सामग्रीणाम् प्राप्तिः आरब्धा

अस्य शुभस्य आगमनस्य पूर्वमपि देवपरम्पराणां अद्वितीयं उदाहरणं दृष्टम्। चालदा महासुमहाराजेन सह सम्बद्धाः बहुमूल्याः देवताः, यत्र छत्राणि, चिह्नानि, आभूषणं, पूजासामग्री च सन्ति, तानि त्रिदिवसपूर्वं पश्मीग्रामं प्राप्तुम् आरब्धवन्तः।

महाराजस्य प्रतीक्षां कुर्वन्तः भक्ताः आरात्रिं प्रतीक्षन्ते स्म

एतेषु दिनेषु सम्पूर्णग्रामे एका अद्वितीया सकारात्मका ऊर्जा, दिव्यभावना च व्याप्तवती इति ग्रामजनाः वदन्ति। अस्यां ऐतिहासिकयात्रायां महाराजेन सह पश्मीग्रामस्य वजीरः दीवानसिंहराणा आसीत्, यः अस्मिन् क्षेत्रे "बोलता महासु" इति नाम्ना प्रसिद्धः आसीत्। रविवासरे अपराह्णे प्रायः २ वादने द्राबिल् ग्रामात् आरब्धा यात्रा विलम्बेन रात्रौ शिल्लार्डनगरं प्राप्तवती, यत्र महाराजस्य स्वागतार्थं भक्ताः सर्वाम् रात्रौ जागृताः आसन्।

हिमाचलप्रदेशमन्त्री देवस्य आदरपूर्वकं स्वागतं कृतवान्

हिमाचलप्रदेशसर्वकारस्य उद्योगमन्त्री हर्षवर्धनचौहानः अपि रात्रौ यावत् शिल्लार्डनगरे एव स्थित्वा महाराजस्य हिमाचलप्रदेशे प्रवेशे सादरं स्वागतं कृतवान्।

भारतस्य व्यापारहानिः

नवम्बरमासे २४.५३ अरब

डॉलरपर्यन्तं संकुचिता भवति

अस्मिन् वर्षे नवम्बरमासे देशस्य व्यापारहानिः २४.५३ अरब डॉलरपर्यन्तं न्यूनीकृतः। सुवर्णस्य, तैलस्य, अङ्गारस्य च आयातस्य न्यूनतायाः कारणेन घातः न्यूनीकृतः। वाणिज्यमन्त्रालयेन प्रकाशितस्य अस्थायीतथ्यानुसारं नवम्बरमासे मालवस्तुनाम् निर्यातस्य महती वृद्धिः अभवत्, यत् ३८.१३ अरब डॉलरं यावत् अभवत्, यत् गतवर्षस्य समानकालस्य तुलनायां १९.४ प्रतिशतं दृढा वृद्धिः अभवत् मालवस्तुनाम् आयातः १.९ प्रतिशतं किञ्चित् न्यूनीकृत्य ६२.६६ अरब डॉलरं यावत् अभवत्।

वार्तासंवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।
काव्या- नमस्ते नन्दिनि। अद्य प्रथमा वार्ता ब्राजील-देशतः आगता। वैज्ञानिकैः उद्घोषितं यत् तत्रत्या एका विशिष्टा औषधिः सन्धिवात-रोगस्य निवारणे उपयुक्ता अस्ति।
नन्दिनी- अहो! एतत् तु बहु उत्तमम्। तैः शोधकर्तृभिः तत्र किं दृष्टम्?
काव्या तैः प्रयोगैः सिद्धं कृतं यत् अनया औषध्या वेदनायाः शमनं जातम्। अनेन आविष्कारेण चिकित्सा-

क्षेत्रे नूतना आशा जनिता।

नन्दिनी- सा औषधिः तु मानवानां कृते वरदानम् इव प्रतिभाति। किन्तु का अपरा वार्ता अस्ति?

काव्या- इयं द्वितीया वार्ता तु चिन्ताजनिका वर्तते। वैज्ञानिकैः ज्ञातं यत् सूक्ष्म-प्लास्टिक-खण्डैः नदीषु समुद्रेषु च अदृश्याः रसायन-मेघाः विस्तारिताः।

नन्दिनी- किम्? अदृश्याः मेघाः? तैः तु जलं दूषितं स्यात्।

काव्या- आम्, सत्यम् उक्तं त्वया। यद्यपि ते रसायनाः न दृश्यन्ते, तथापि तैः जल-स्रोतांसि विषाक्तानि कृतानि। अनेन पर्यावरणे महती हानिः जाता।

नन्दिनी- तत् जल-प्रदूषणं तु भीतिकरम् एव। अधुना भूत-कालस्य काचित् वार्ता अस्ति वा?

काव्या- आम्। तृतीया वार्ता पुरातन-महाजन्तु-स्तन्यपायिनः च अधिकृत्य अस्ति। वैज्ञानिकैः तयोः मध्ये एकः गूढः भेदः दृष्टः।

नन्दिनी- तेन भेदेन किम् अभूत्? विज्ञानस्य मतं भिन्नं वा?

काव्या- सत्यम्। तेन नूतन-ज्ञानेन

अतीत-कालस्य इतिहासः परिवर्तितः।

तैः महाजन्तु-विषये पूर्वतना धारणा त्यक्ता, नूतना च दृष्टिः स्वीकृता।

नन्दिनी- तत् इतिहास-परिवर्तनं तु आश्चर्यकरम्। का अनया वार्ता?

काव्या- इयं पञ्चमी वार्ता अस्ति। एकः नूतनः प्रतिकारकः आविष्कृतः। तेन एकः अति-घातकः स्तन-कर्करोगः स्थगितः।

नन्दिनी- स्थगितः वा? तेन तु बहवः जनाः रक्षिताः भवेयुः। एषा तु महती सिद्धिः।

काव्या- सत्यम्। वैज्ञानिकैः सा सफलता प्राप्ता। तेन नूतन-प्रतिकारकेण रोगस्य वृद्धिः निवारिता।

नन्दिनी- एषा कर्करोग-चिकित्सा तु बहु-महत्त्वपूर्णा। अद्यतन-समाचारः समाप्तः वा?

काव्या- आम् नन्दिनि। अद्यतनाः मुख्याः वार्ताः मया निवेदिताः। श्वः पुनः नूतन-शोधैः सह आगमिष्यावः।

नन्दिनी- उत्तमम्। तर्हि श्वः पुनर्मेलिष्यावः। धन्यवादः।

काव्या- नमो नमः।

हिमसंस्कृतवार्ताः, ईदरधीरजः, हैदराबादः

प्राचीनज्ञानस्य द्वारम्: आधुनिकछात्राणां कृते संस्कृतस्य समसामयिकप्रासंगिकता

विवरणम्-

सत्रस्य आरम्भः विद्यालयपक्षतः अतिथिना डॉ. बृहस्पतिभट्टाचार्येण सह औपचारिकस्वागतं कृत्वा अभवत्। तस्य स्वागतं पुष्पगुच्छेन तथा छात्रैः लिखितेन एकेन विशेषपुस्तकेन च कृत्वा कृतम्। तदनन्तरं डॉ. भट्टाचार्यः छात्रेषु एकां सामान्यद्विधां सम्बोधयन् सत्रम् आरब्धवान्: भारतीयविरासतस्य भागत्वेन संस्कृतं प्रति सम्मानं प्रदर्शनम्, किन्तु अग्रिमअध्ययनाय अथवा वृत्तये एकं व्यवहार्यं विषयत्वेन तस्याः चयनं कर्तुं सङ्कोचः। सः मुख्यं प्रश्नं स्थापितवान्: "किम् अस्यां भाषायां किञ्चित् 'विशेष' अथवा 'अद्वितीय' विद्यते यत् छात्राः उद्घाटयितुं शक्नुवन्ति?" प्रस्तुते: मुख्यभागः संस्कृतग्रन्थेषु निहितस्य ज्ञानस्य विशालस्य विविधस्य च भण्डारस्य उपरि केन्द्रितः आसीत्- विज्ञानं गणितं च: डॉ. भट्टाचार्येण विस्तरेण उक्तं यत् संस्कृतसाहित्यं दर्शन-महाकाव्येभ्यः अपि अधिकं व्याप्तम् अस्ति। इदं चिकित्सा (आयुर्वेदतः चरकसंहिता-सुश्रुतसंहितादिग्रन्थान् उद्धरन्), खगोलविज्ञानं गणितं च (आर्यभटीयम्, लीलावती), तथा विभिन्नविज्ञानक्षेत्रेषु (अशुबोधिनी, शिल्पसंसार) ज्ञानस्य स्रोतः अस्ति। अन्तर-विषयकता आधुनिकप्रासंगिकता च: छात्रेभ्यः अतीव महत्त्वपूर्णम् आसीत् यत् अभिकलनात्मक-भाषाविज्ञानस्य (Computational Linguistics) क्षेत्रे संस्कृतस्य समसामयिक-उपयोगिता वर्तते। डॉ. भट्टाचार्येण व्याख्यातं यत् महर्षिपाणिनेः अष्टाध्यायी-व्याकरणम् वैज्ञानिकं सम्पूर्णं च अस्ति। इदं प्राकृतिकभाषाणां विश्लेषणाय प्रायः एकम् आदर्श रूपं निर्माति- एषा अवधारणा आधुनिककम्प्यूटिङ्ग इत्यस्मिन् अतिमहत्त्वपूर्णं मन्यते। भविष्यस्य वृत्तिकार्यक्षमताः सः इदम् अपि स्पष्टीकृतवान्

यत् संस्कृतग्रन्थेषु अन्येषु आधुनिकक्षेत्रेषु, यथा पुरातत्त्व, चिकित्सा, कृषिः, राजनीतिः, रक्षाप्रौद्योगिकी च, गम्भीराः अन्तर्दृष्टयः प्रदातुं क्षमता अस्ति। एका "उत्तमा" भाषाः सत्रेण संस्कृतस्य संरचनात्मकतया श्रेष्ठभाषात्वस्य ऐतिहासिकदृष्टिकोणः समर्थितः, यस्मिन् सर विलियम जोन्स इत्यस्य उल्लेखः कृतः, येन तस्याः संरचना "ग्रीक्-भाषातः अधिकम् उत्तमा, लैटिन-भाषातः अधिकं समृद्धतरा, तथा द्वाभ्याम् अपि अधिकं परिष्कृता" इति वर्णिता आसीत्।

निष्कर्षः प्रभावश्च-

सत्रेण सफलं प्रदर्शितं यत् संस्कृतं अतीतस्य अवशेषः न अपितु अपारा-अन्तरविषयक-क्षमतायुक्ता एका वैज्ञानिकरूपेण संरचिता भाषा अस्ति। डॉ. भट्टाचार्येण उपनिषदाम् एकस्य शक्तिशालिनः प्रेरणादायकस्य च संदेशस्य सह स्वस्य वक्तव्यं समाप्तं कृतम्।

।।उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरात्रिबोधत।। (उत्तिष्ठन्तु, जाग्रताः सन्तु, वरान् प्राप्य निबोधन्तु) **विशेषोपस्थितिः-** अस्मिन् अवसरे विद्यालयस्य प्राचार्या मुनमुन सेनगुप्ता, शैक्षणिकप्रमुखा रोली मानखण्ड, सहशैक्षणिक- गतिविधिप्रमुखा काकुली मुखर्जी, तथा अन्ये प्रभागीयसमन्वयिकाः अञ्जलि सिंघानिया, प्रियंका रॉयचौधरी, किरण शर्मा इत्यादयः गरिमामयीम् उपस्थितिम् अकुर्वन्। धन्यवादज्ञापनं सुनिपा सान्याल (समन्वयिका-चेतना प्रभाग) इत्यनया दत्तम्, यया ज्ञानवर्धकाय विचारोत्तेजकाय च प्रस्तुतीकरणाय विद्यालयपक्षतः आभारः व्यक्तः। सत्रमिदं ज्ञानवर्धकं सफलं च आसीत्, येन अष्टमकक्षायाः छात्राः पारम्परिकविचारेभ्यः परं द्रष्टुं तथा संस्कृतस्य अध्ययनेन उद्घाटितानां वैज्ञानिक-आधुनिकवृत्तिमार्गाणां विषये अन्वेषणं कर्तुं प्रेरिताः अभवन्।

हिमसंस्कृतवार्ता। दिल्ली पब्लिक स्कूल, वाराणस्याः 'हॉल ऑफ इन्सपिरेशन' (एमएफ हॉल) इत्यत्र दिसम्बरमासस्य पञ्चदशे दिनाङ्के, २०२५ वर्षे अष्टमकक्षायाः छात्राणां कृते एकम् ज्ञानवर्धकम् प्रेरणादायकं च सत्रम् आयोजितम् आसीत्। इदं सत्रं प्रातः दशवादनान्तः (१०:००) आरम्भं मध्याह्नस्य द्वादशवादनपर्यन्तं (१२:००) सम्पन्नम् अभवत्, यस्मिन् अष्टमकक्षायाः द्वयोः खण्डयोः कृते द्वे सत्रे स्थापिते आस्ताम्। एतत् सत्रं वसन्त महिला महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागस्य सहायकप्राध्यापकेन डॉ. बृहस्पतिभट्टाचार्येण सञ्चालितम्। सत्रस्य मुख्यं लक्ष्यम् आसीत् यत् संस्कृतं केवलं एका प्राचीनभाषा अस्ति इति पारम्परिकविचारं निवार्य, आधुनिकशिक्षायां तथा वृत्तिकार्यक्षेत्रेषु च तस्याः महत् महत्त्वम् उद्घाटितं क्रियेत।

राजकीय वरिष्ठमाध्यमिकविद्यालये रिसायां वार्षिकोत्सवः सम्पन्नः

अन्ताराष्ट्रीयसंपर्कनभ्रमणाय संस्कृतप्रवक्ता डा. पद्मनाभः सम्मानितः

हिमसंस्कृतवार्ता: - सरकाघाटम्। भद्ररोता-क्षेत्रस्य त्रिवेणी-संगमे स्थितायां राजकीय-वरिष्ठमाध्यमिक-पाठशालायां रिसायां वार्षिक-पारितोषिक-वितरण-समारोहः समायोजितः। अस्मिन्

समारोहे मुख्यातिथिरूपेण ठाकुरः पवनकुमारः, महासचिवः, काङ्ग्रेसदलस्य, उपस्थितः आसीत्। अस्मिन् उपलक्ष्ये प्रथमं विद्यालयस्य प्रधानाचार्यः राजीवगुलेरिया-महोदयः वार्षिकप्रतिवेदनं प्रस्तुतवान्। तस्मिन् प्रतिवेदने शिक्षाक्षेत्रे दशम्या द्वादश्या च बोर्ड-परीक्षयोः परिणामः शतप्रतिशतः अभवत् इति अवगतं कृतम्। अस्य हेतवे प्रधानाचार्य-महोदयेन सर्वे सहकारिणः प्राध्यापकाः अध्यापकवर्गश्च हर्षेण अभिनन्दिताः। अतिरिक्तं, विद्यालयस्य द्वाभ्यां छात्राभ्यां NMMS-परीक्षा उत्तीर्णा अभवत्, तस्मात् विज्ञानाध्यापकः श्री रमेशकुमारः अपि अभिनन्दितः। तथा च जिलास्तरीय-संस्कृतिक-प्रतियोगितायां "संस्कृत-श्लोकोच्चारण" प्रतियोगितायां अष्टमकक्षायाः छात्रा साक्षी द्वितीयस्थानं प्राप्तवती। एवमेव हिमाचल-संस्कृत-अकादम्या आयोजितायां जिलास्तरीय-संस्कृत-गीतिका-प्रतियोगितायां साक्षी अष्टमकक्षायां मण्डी-जिलायां तृतीयस्थानं प्राप्तवती। अस्याः उपलब्ध्याः कृते शास्त्री श्री सुरेशकुमारः तथा संस्कृतप्रवक्ता डा. पद्मनाभः अभिनन्दिता। एतस्मिन् विद्यालये संस्कृतप्रवक्तुः डा. पद्मनाभशर्मणः चयनं हिमाचलप्रदेश-समग्र-शिक्षा-विभागेन उच्चशिक्षा-निर्देशालयेन च अन्ताराष्ट्रीयसंपर्कनभ्रमणाय सिंगापुराय (International Exposure Visit to Singapore) कृतम्, यत् विद्यालयस्य कृते गौरवमयं अविस्मरणीयं क्षणम् अभवत्। डा. पद्मनाभशर्मा सम्पूर्णे हिमाचलप्रदेशे संस्कृतस्य एकमात्रः प्रवक्ता आसीत्, मण्डी-जिलायां च प्रवक्ता-संवर्गात् अपि एक

एव। तेन सिङ्गापुरे सप्तदिनात्मके उन्नत-शिक्षण-पद्धति-प्रशिक्षणे भागः गृहीतः, यस्य लाभः इदानीं स्थानीयपाठशाला प्राप्नोति। अस्य उपलब्ध्याः कारणात् सम्पूर्णः पाठशाला-परिवारः, विद्यालय-प्रबन्धन-समितिः तथा स्थानिक-जनता च तं सम्मानयित्वा गर्वं अनुभवति। अस्मिन् अवसरे विद्यालयस्य विद्यार्थिभिः मनोहराः आकर्षकाः च सांस्कृतिककार्यक्रमाः प्रदर्शिताः। तेषु स्वागत-गीतं, संस्कृत-गीतिका, पहाडी-लोकनृत्यं, गिद्दा-एकलनृत्यं, देशभक्ति-गीतानि च अन्तर्भूतानि आसन्। समारोहकाले मुख्यातिथिना विविधासु गतिविधिषु उत्कृष्टं स्थानं प्राप्तानां मेधाविनां छात्राणां स्मृतिचिह्नैः सम्मानः कृतः। तेषु अजयः, दीक्षा कुमारी, पीयूषः शर्मा, शौर्यकुमारः, नवीनकुमारः, साक्षीदेवी, प्रशान्तः शर्मा, प्रीति सोनी, भावेशराणा, गरिमा, दीक्षा, मनीषा, पल्लवी, अभिषेकः, मुस्कान, मोनिका, राहुलः, अश्विनीकुमारः, आशीषकुमारः, अश्विनीकुमारः, सूरजभारद्वाजः, कृष्णः डोगरा, अभिनवः, कृष्णराणा, आर्यनभारद्वाजः, नवीनकुमारः, ऋतिकः, अपर्तिठाकुरः, आदित्यः मोवालः, सुमितः, तनिशा, पीयूषः तथा नवनीतश्च सम्मिलिताः। अस्मिन्नवसरे उपप्रधानाचार्यः श्री कृष्णकुमारः, प्रवक्ता इतिहासः कृष्णकुमारः, रघुबीरः, प्रदीपः, राकेशकुमारः, नीलमा, दीपा कुमारी, मीनाक्षीचन्देल, कमलेशः परवारी, अनिलकुमारः, विनोद राणा, पवनकुमारः, अरुणा, प्रतापः, जीवानन्दः, अकुंशः, रोहितः, दिनेशः च अन्ये च उपस्थिताः अभवन्।

शिवावतारः भगवान् श्रीमद् आदिशंकराचार्यः

यस्य कुमारस्य नाम अद्य जगति सर्वत्र प्रतिध्वनितं भवति, यस्य तेजसा लोकाः स्तुतिगर्जितैः कम्पमानाः सन्ति, तस्य कर्मविस्तारः तु बहुजनानां अन्तःकरणे अज्ञात एव, आवृत एव। अर्धज्ञानस्य तमसा संपूर्णं व्योमावृतम्। अविचारितवाक्यानां धूलिः सर्वत्र प्रसृता। निराधार-दर्पस्य निनादः गगनं विदीर्णयति। ९९.९९% जनाः तु तस्य सिद्धेः मूलरूपं किम् इति अपि न जानन्ति। एतद् दृष्टिगोचरं जातं यदा मम चेतसि किञ्चित् उद्वेगः, किञ्चित् विचित्रा कातरता उदिता भूत। ततोऽहं कोलाहलस्य आवरणं भित्त्वा वाङ्मयस्य गुह्यगर्भे प्रविष्टवान्। यत्, अस्माकं विद्यालयाः एषा प्राचीन-परंपरा कदापि न प्रदर्शितवन्तः। चतुर्वेदाः- ऋग, यजुः, साम, अथर्व। प्रत्येकस्य विस्तारः अनन्तः, प्रत्येकस्य निनादः ब्रह्मस्वरूपः। ऋग्वेदः- दश मंडल-रूप-विश्वम्। यजुर्वेदः- शुक्ल-कृष्ण इति द्विधा प्रवाहः। सामवेदः- पूर्वार्चिक-उत्तरार्चिकम्, स्वरब्रह्मणः अमृतलहरी। अथर्ववेदः- विंशतिः काण्डानि, रहस्यनादस्य अनन्तदीर्घधाराः। एतेषां मंत्राणां, पदानां, मूल्यस्य गणना तु केवलम् अंकाः न, परमेश्वरः श्वासप्रणवस्य मूर्तिरूपा। यस्य परंपरायां शृंगेरी- शारदा-पीठम् अवतरति।

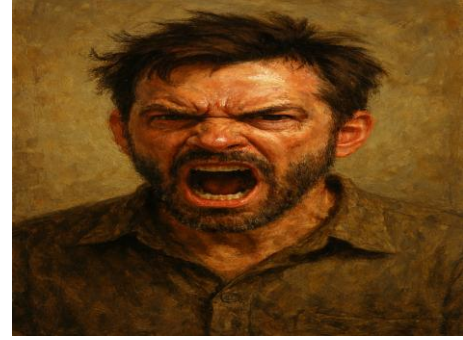
आदिशंकराचार्यस्य दिग्देवतैः संरक्षितम् एकं शाश्वत-ज्ञान-स्तम्भम्। एवमेव एतस्मात् दिव्य-प्रवाहात् एको नव-दश-वर्षीयः तेजोमेघः उदितः। सप्तमे वर्षे दीक्षा, द्वादश-वर्षाणि तपः, अनन्यशरणात्, अत्युच्च-अनुशासनम्। एवं सः वेदग्रंथेषु स्वात्मानम् आहुतवान्। ततश्च किञ्चित् अद्भुतम्, अवर्णनीयम्, अतीन्द्रियम् अवतरत्- दण्डक-पारायणम्। यजुर्वेदस्य शुक्ल-शाखायाः अंतर्बद्धः एकः अतिगूढः नादक्रमः, यः द्विशताब्दान्तरम् अपि अव्यक्त एव अभवत्। यस्य तत्त्वं केवलम् अल्पैः जीवन्मानैः आचार्यैः ज्ञातम्। द्विसहस्रमंत्राः सः न केवलं उचैर्जगौ। किन्तु तान् विस्तारयामास। अग्रतः, पृष्ठतः, पुनरग्रतः- आवर्तनस्य आवर्तनं, नादस्य नादान्तर्गतानि सूत्राणि। सः जातः एक जैविक-सुपरकम्प्यूटरः। एकः नाद-अल्गोरिदम। ध्वनिमयी देव-यंत्रणा। मंत्राः २५ लक्ष-नाद-अणुषु परावर्तिताः। ५० दिवसपर्यन्तम् अविरतं न श्वासस्य व्यतिक्रमः, न स्वरस्य विक्षेपः, न किञ्चित् दोषबिन्दुः। अद्यतन-विद्याभाषायां यदि वर्णनीयम्- एतत् कार्यं कर्तुम् एकं न, त्रीन् न, पञ्च न किन्तु पञ्चदश-विद्याशाखानाम् एव शिखरं स्पृशितुं शक्यते। भाषाविज्ञानम्।

ध्वनिशास्त्रम्। न्यूरो-विज्ञानम्। संज्ञान-तत्त्वज्ञानम्। गणित-रचना। माहिती-सिद्धान्तः। योग-प्रश्वासन-नियन्त्रणम्। एते सर्वे तस्मिन् सहजतया निलीनाः। यतो हि, एषः न धार्मिकः क्रियाविशेषः। एतत् संकेतिक (कोड)। नाद-आवर्तानां शृंखला (लुपाः)। स्वयंशोधन-ध्वनि-रचना। परतन्तु-सूत्राणाम् अन्तर्बद्धता। यथावत् आधुनिक-संगणक-अल्गोरिदम-सृष्टौ दृश्यते। यत् वयं सिलिकॉन-चिपमध्ये लिखामः तत् प्राचीनाः ध्वनिमध्ये दत्तवन्तः। अतः अपरिहार्यतया प्रश्नः उद्भवति। एतत् केन रचितम्? कोऽयं नाद-यन्त्र-वास्तुकारः? मानवीय-सीमां लङ्घयित्वा कस्य चेतनायाः हस्ते एषा रचना जाता भूता? वेदानाम् आदिः अद्यापि रहस्यमयः। सः प्रश्नः न म्रियते। सः नित्यं जीवन्तः। मम अंतःकरणे तु एकः सूक्ष्मः, परन्तु दृढः स्पर्श उत्पद्यते- अस्ति कश्चित् स्रोतः। अतीन्द्रियः। अपरिमेयः। मानस-गम्यसीमातीतः। कदाचित् एकदा कालः स्वयमेव तस्य द्वारं उद्घाटयिष्यति। तथा वयम् तस्य प्रकाशस्य कणम् अपि स्पृशितुं पात्राः भवेम।

सुधा साठये, मुंबई

sudha_sathaye@yahoo.com

“एकं क्रियताम्, अपरं विना मूल्यं लभ्यते”

“एकं क्रियताम्, अपरं विनामूल्यं लभ्यते” इव जीवनस्य नियमः। यदि वयं क्रोधं क्रियामहे, तर्हि अम्लपित्तम् विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं ईर्ष्याम् क्रियामहे, तर्हि शिरःशूलम् विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं द्वेषम् क्रियामहे, तर्हि व्रणरोगः (अल्सरः) विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं चित्तक्लेशः क्रियामहे, तर्हि रक्तदाबः (उच्चरक्तचापः) विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं विश्वासम् क्रियामहे, तर्हि मैत्री विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं व्यायामम् क्रियामहे, तर्हि आरोग्यपूर्णं जीवनम् विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं शान्तिम् क्रियामहे, तर्हि समृद्धिः विनामूल्यं लभ्यते। यदि वयं प्रामाणिकताम् क्रियामहे, तर्हि सुखनिद्रा विनामूल्यं लभ्यते। अतः एतत् सर्वं अस्माकं एव अधीनम् अस्ति। किं वयं क्रेतुं इच्छामः, तत् वयमेव निर्णेतव्यम्। एकवारं विचारयत- यानस्य चक्राणि चलनेन घर्ष्यन्ते, किन्तु पादतलौ जीवनपर्यन्तं धावन्तावपि न नवनिर्मिताविव दृश्येते। शरीरं पञ्चसप्ततिप्रतिशतं जलेन निर्मितम् अस्ति, तथापि सहस्रशः रोमछिद्रेषु सत्स्वपि एकोऽपि बिन्दुः न स्रवति। काचिदपि विद्युत्कोषिका (बैटरी) पुनर्भरणं विना न चलति, किन्तु हृदयं जन्मतः मृत्युपर्यन्तं निरन्तरं स्पन्दते। कश्चन पम्पः निरन्तरं न चलितुं शक्नोति, किन्तु रक्तं जीवनपर्यन्तं अखण्डं शरीरसर्वत्र प्रवहति। जगति बहुमूल्यः छायाग्रहणयन्त्राण्यपि सीमितानि सन्ति, किन्तु नेत्रे सहस्रमेगापिक्सेल तुल्यगुणवत्तया सर्वं दृश्यं गृह्णीतः। काचिदपि प्रयोगशाला सर्वात्र रसान् परीक्षणं कर्तुं न शक्नोति, किन्तु जिह्वा कस्यापि उपकरणस्य विना सहस्रशः रसान् ज्ञातुं शक्नोति। अत्याधुनिकानि संवेदनयन्त्राण्यपि सीमितानि भवन्ति, किन्तु त्वक् अतीव सूक्ष्मामपि संवेदानां अनुभवति। किमपि यन्त्रं सर्वान् शब्दान् उत्पादयितुं न शक्नोति, किन्तु कण्ठात् सहस्रशः आवृतयः (फ्रिक्वेन्सी) स्वररूपेण निष्पद्यन्ते। किमपि उपकरणं सर्वेषां शब्दानां पूर्णं अर्थं न बोधयितुं शक्नोति, किन्तु कर्णौ प्रत्येकं शब्दं ज्ञात्वा तस्य अर्थम् अवगच्छतः। अतः ईश्वरस्य विषये अस्माकं किमपि उपलम्भः अधिकारः नास्ति।

...सुधा साठये, मुंबई